

ក្រសួង កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ
នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

ដំណាំឆ្កែសហាវៃ

ឧបត្ថម្ភការងារចុះកម្មវិធីដូចខាងក្រោម៖

ក្រសួង កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

ឆ្នាំ២០១៥

អាសយដ្ឋាន : ផ្ទះលេខ២០០ មហាវិថីព្រះនរោត្តម សង្កាត់ទន្លេបាសាក់ ខណ្ឌ
ចម្ការមន រាជធានីភ្នំពេញ

ទូរស័ព្ទលេខ : (០២៣) ២១៥ ៨១៩/០១២ ៨៣ ៧៩ ៥៥

ទូរសារលេខ : (៨៥៥)២៣ ២១០ ៩៤៨

Facebook : នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម / Department of Agricultural Extension

គេហទំព័រ : <http://www.maff.gov.kh> / អ៊ីម៉ែល : info@maff.gov.kh

សៀវភៅ

ស្តីពី

ដំណាំម្លូសហាវ៉ៃ

រៀបចំដោយ

នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម

បោះពុម្ពលើកទី១ ចំនួន ២០០០ច្បាប់

ឧបត្ថម្ភការបោះពុម្ពផ្សាយដោយ៖ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

រក្សាសិទ្ធិដោយ៖ នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម

សមាសភាពចូលរួមចំណែកផលិតស្បៀងនៅ ស្តីពីដំណាំម្ជុះសហវ៉ៃ

I. ទីប្រឹក្សាផ្តល់យោបល់:

- ១. បណ្ឌិត **ម៉ាក សៀន** អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម
- ២. បណ្ឌិត **ម៉ៅ មីនា** នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម
- ៣. លោក **ម៉ែន វុឌ្ឍិ** នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម
- ៣. លោក **គឹម ជារ៉ា** នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម

II. អ្នកអប់រំបង្រៀន:

- ១. លោក **វ៉ាន ទូច** នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម
- ២. លោកស្រី **កែវ ចាន់ដារី** ក្រុមហ៊ុន East-West Seed International Ltd.,

III. ក្រុមការងារស្រាវជ្រាវ:

- ១. លោក **សេ គំនិត** ក្រុមហ៊ុន East-West Seed International Ltd.,
- ២. លោក **ចាម ចិន្ដា** ក្រុមហ៊ុន East-West Seed International Ltd.,
- ៣. លោក **ភ័ ជារ៉ា** ក្រុមហ៊ុន East-West Seed International Ltd.,
- ៤. កញ្ញា **លេន ធីតា** ក្រុមហ៊ុន East-West Seed International Ltd.,
- ៥. លោក **ឌឹម សុបាណ** ក្រុមហ៊ុន East-West Seed International Ltd.,

IV. ក្រុមការងារត្រួតពិនិត្យ និងកែសម្រួល:

- ១. លោក **ពេជ សុវត្ថារា** នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម
- ២. លោក **ហុន ទ្រី** នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម
- ៣. កញ្ញា **ជុំ វណ្ណារិទ្ធ** នាយកដ្ឋានសាវប្បកម្ម និងដំណាំរួមផ្សំ
- ៤. លោក **ណុប សំណាង** នាយកដ្ឋានសាវប្បកម្ម និងដំណាំរួមផ្សំ

មាតិកា

ទំព័រ

១. ការរៀបចំដី.....	០១
២. ការធ្វើរោងបណ្តុះកូនប៉េងប៉ោះ.....	០៨
៣. ការបណ្តុះគ្រាប់ប៉េងប៉ោះ.....	១១
៤ . ការដាំកូនប៉េងប៉ោះ.....	១៣
៥. ការថែទាំ.....	១៦
៦. ជំងឺ និងសត្វល្អិតចង្រៃ	២១
៧. ការប្រមូលផល.....	២៦

ដំណាំម្ទេសហាវ៉ៃ

១. ការរៀបចំដី

- ភ្នំដីជម្រៅ ២តឹកទៅ៣តឹក (២០សង្កីម៉ែត្រទៅ៣០សង្កីម៉ែត្រ)
- ភ្នំរាស់ឱ្យបានម៉ដ្ឋល្អ ហើយហាលដីពី១០ទៅ១៥ថ្ងៃមុនដាំ

ផលប្រយោជន៍ នៃការត្រួតរាស់ដី៖

- ... កម្ចាត់សត្វល្អិតចង្រៃ និងជំងឺ
- ... ដីធ្លានខ្យល់ចេញចូលបានល្អ
- ... ឫសដំណាំដុះលូតលាស់ខ្លាំង
- ... អាចរក្សាសំណើមដី បានល្អ
- ... សម្រាប់ដំណាំលូតលាស់

• ការលើករងដាំ

កសិករត្រូវចាប់ផ្តើមលើករងឱ្យបានរួចរាល់មុនអាយុកូនម្ទេសត្រូវយកទៅដាំ។ របៀបធ្វើរងដាំម្ទេសមានដូចខាងក្រោម៖

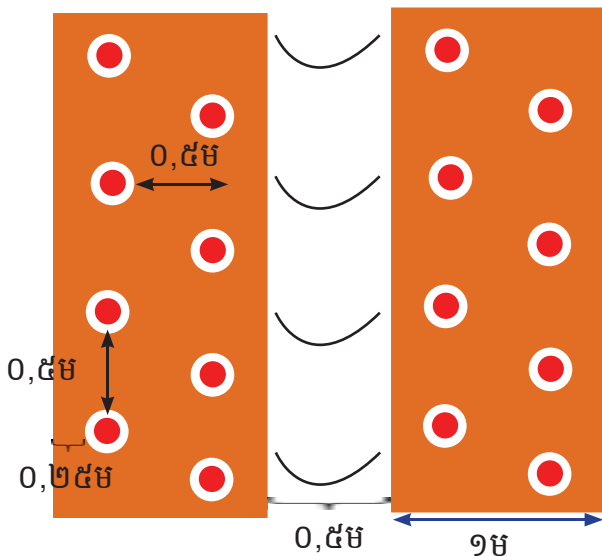
... ទទឹងរង១ម៉ែត្រ និងបណ្តោយរងធ្វើតាមលទ្ធភាពតែមិនគួរលើសពី២៥ម៉ែត្រទេ។ ការលើករងវែងពេកកសិករនឹងពិបាកចេញចូលស្រោចទឹកធ្វើស្មៅ ដាក់ដីបាញ់ថ្នាំ និងប្រមូលផល។

... កម្ពស់រងនៅរដូវវស្សាមានពី ៣ តឹក - ៥ តឹក (៣០សង្កីម៉ែត្រ-៥០សង្កីម៉ែត្រ)

... ចន្លោះពីគុម្ពមួយទៅគុម្ពមួយមានប្រវែង ៥០សង្កីម៉ែត្រ

... ចន្លោះជួរមួយទៅជួរមួយមានប្រវែង ៥០ សង្កីម៉ែត្រ

• ប្របល់ដីលាមកសត្វពុកផុយ ឬដីកំប៉ុស្ត១-២ គីឡូក្រាមលាយជាមួយដីអិន ប៉េ កា(២០.២០.១៥) ចំនួន១០ក្រាម(១ស្លាបព្រាបាយ) សម្រាប់ម្ទេសហាវី ១ដើម ឬដី ២០.២០.១៥ ចំនួន៦,៤០គីឡូក្រាម សម្រាប់ផ្ទៃដី៥០០ម^២។ ជៀសវាងដាក់ដីលាមកសត្វមិនទាន់ពុកផុយពីព្រោះវាបង្កឱ្យកូនម្ទេសរលួយ។

ផលប្រយោជន៍ នៃការដាក់ដីទ្រាប់បាត៖

- ដាក់ដីលាមកសត្វពុកផុយ ឬ ដីកំប៉ុស្តទ្រាប់បាតជួយឱ្យដីធ្លុះ ឬសងាយ ដុះលូតលាស់
- ដាក់ដី អិន ប៉េ កា ទ្រាប់បាតវា ជំរុញកូនបន្លែទើបនឹងដាំរួច ដុះលូតលាស់ឬសបានច្រើន និងរឹងមាំហើយដើម និងស្លឹកដុះបានឆាប់រហ័ស។

• ស្រោចទឹកលើរងដាំឱ្យជោគជល់ខាងក្នុងរងមុនគ្របបញ្ជាស្លឹកឬចំបើង

ផលប្រយោជន៍នៃការស្រោចទឹកមុនគ្របរង៖

- ដីត្រជាក់ កូនម្ទេសងាយដុះ
- កាត់បន្ថយចំនួនកូនម្ទេសសន្លប់ (អន់) ឬងាប់ក្រោយពីដាំហើយ

• គ្របរងដាំ៖ បន្ទាប់ពីដាក់ដីទ្រាប់បាតនិងស្រោចទឹកតាមរងឱ្យជោគហើយ កសិករអាចចាប់ផ្តើមគ្របរងបាន។ មានសម្ភារពីរប្រភេទ អាចជ្រើសរើសយកមក គ្របរងដាំដំណាំម្ទេសគឺ៖

១

ក. បញ្ជាស្លឹកគ្របដី និងរបៀបប្រើ

- ទាញជុំបញ្ជាស្លឹកតាមបណ្តោយរងដោយ យកស្រទាប់បញ្ជាស្លឹក ពណ៌សដាក់នៅ ខាងលើ និងស្រទាប់ពណ៌ខ្មៅដាក់ខាង ក្រោម
- ខ្ពស់បន្ទះឬស្សី ពីលើបញ្ជាស្លឹកជាប់នឹង ដីនៅខាងគល់ និងចុងរងឱ្យញឹក។

- ទាញប្លាស្ទិកតាមបណ្តោយរង
- យកបន្ទះឫស្សី ខ្លាស់ពីលើប្លាស្ទិក ជាប់នឹងដីតាមតែមរង ប្រវែងពីមួយកន្លែងទៅមួយកន្លែង ៣-៤តឹក

- ប្រើខ្នាត សម្រាប់វាស់វែង ចន្លោះគុម្ព
- ចុងខ្នាត ចាក់ទំលុះ ប្លាស្ទិក សម្រាប់ដៅចោះរណ្តៅដាំកូន ម្ទេស
- ប្រវែងខ្នាត សម្រាប់ប្រើវាស់ ចន្លោះគុម្ព អាស្រ័យតាម ប្រភេទដំណាំផ្សេងទៀត។

៤

- ចោះរណ្តៅតាមខ្នាតបានដៅទុក
- ប្រើកំប៉ុងក្តៅ (ដាក់រងើកភ្លើង) ឬ ឧបករណ៍ផ្សេងៗទៀត សម្រាប់ ចោះរណ្តៅលើប្លាស្ទិក
- កំប៉ុងសម្រាប់ចោះ គួរមានមុខកាត់ ១ត្រីកកន្លះ។ បើមុខកាត់កំប៉ុងតូច កម្តៅងាយឆ្ងល ចេញពី ខាងក្នុង ប្លាស្ទិកធ្វើឱ្យស្លាកូនបន្លែបន្ទាប់ ពីដាំហើយ។

៥

- រងបន្លែបានចោះរណ្តៅរួច ហើយ ត្រៀមសម្រាប់ដាំកូនម្ទេស

ប្រការត្រូវចងចាំនៅពេលគ្របប្លាស្ទិក

- មិនត្រូវគ្របប្លាស្ទិកជួរពេកទេ។ ព្រោះវាធ្វើឱ្យមានខ្យល់ក្តៅចេញចូលក្នុង រងក្រោមប្លាស្ទិកបង្កឱ្យកូនម្ទេសងាប់ហើយប្លាស្ទិកនឹងងាយរំហែក។ តែក៏មិនត្រូវ ទាញវាឱ្យតឹងខ្លាំងពេកនោះទេ ពីព្រោះវានឹងងាយរំហែក។

ការគ្របក្នុងរូបភាពបែបនេះគឺមិនត្រឹមត្រូវទេ

ការគ្របក្នុងរូបភាពបែបនេះទើបជាការត្រឹមត្រូវ

អត្ថប្រយោជន៍ នៃការគ្របរងដោយប្លាស្ទិកគ្របដី

វាមានផលប្រយោជន៍ជាច្រើននៅរដូវវស្សាដូចជា៖

- កាត់បន្ថយជំងឺកំណាំង
- កាត់បន្ថយការហូរច្រោះដីរងកំណាំង
- ដីរងមិនហាប់ (ដីនៅធូរ) ធ្វើឱ្យឫសកំណាំងងាយចាក់បានស្រួល
- កាត់បន្ថយការបាត់បង់ដី
- កាត់បន្ថយការដុះស្មៅ
- កាត់បន្ថយជម្រកសត្វល្អិតចង្រៃ និងជំងឺ

ខ. ការគ្រប និងរបៀបប្រើចំបើង

គ្របចំបើងកម្រាស់ពី០,៦តិក ទៅ១តិក
(៦សង្កីម៉ែត្រទៅ១០សង្កីម៉ែត្រ)

រងគ្របចំបើងត្រៀមដាំកូនម្ទេស

អត្ថប្រយោជន៍នៃការប្រើចំបើង

វាផ្តល់ផលប្រយោជន៍ច្រើននៅរដូវប្រាំង៖

- រក្សាសំណើមដីបានយូរ
- កាត់បន្ថយការហូរច្រោះដីរងកំណាំង
- ដីរងមិនហាប់ (ដីនៅធូរ) ធ្វើឱ្យឫសកំណាំងងាយដុះបានលឿន
- កាត់បន្ថយការបាត់បង់ដី ការដុះស្មៅ និងជួយដីធូររន្ធបន្ទាប់ពីចំបើងរលួយ

របៀបដាំកូនម្ទេសក្នុងរងគ្របចំបើង

ចំបើងត្រូវដាក់ឱ្យឃ្លាតឆ្ងាយពីគល់កូនម្ទេសដូចរូបនេះ ជៀសវាងចំបើងបង្កឱ្យដើមកូនម្ទេសរលួយ

២. ការធ្វើរោងបណ្តុះកូនម្ទេស

ការបណ្តុះកូនម្ទេសមិនបានត្រឹមត្រូវតាមបច្ចេកទេស នោះកសិករនឹងមានការខាតបង់ជាច្រើនដូចជា៖

- ខាតបង់គ្រាប់ដោយសារគ្រាប់មិនដុះ
- កសិករត្រូវការពេលវេលាថែកូនម្ទេសច្រើន
- ចំណាយដីច្រើនសម្រាប់បំប៉នម្ទេសបន្ទាប់ពីដាំកូនហើយ
- កសិករនឹងមិនអាចប្រមូលផល ឬប្រមូលផលបានតិចដោយសារកូនម្ទេសក្រិនឬមានជំងឺ
- ម្ទេសមានសុខភាពខ្សោយ ងាយរងការបំផ្លាញពីសត្វល្អិតចង ជ្រូនិងជំងឺ។

ដើម្បីទទួលបានទិន្នផលបានខ្ពស់ កសិករគួរតែផលិតកូនម្ទេស ឱ្យបានថ្លោសល្អ និងមិនមានជំងឺជាប់មកជាមួយនៅពេលយកកូននោះដាំ។ ដូច្នេះកសិករគួរអនុវត្តតាមបច្ចេកទេសដូចខាងក្រោម៖

- ត្រូវសង់រោងបណ្តុះ នៅកន្លែងណា ដែលមានពន្លឺថ្ងៃគ្រប់គ្រាន់ និងមិន

នៅក្បែរដើមឈើ

- ដំបូលរោង ត្រូវឱ្យមានពន្លឺថ្ងៃចាំងចូលដល់កូនម្ទេស បានគ្រប់គ្រាន់ ។ ជៀសវាងធ្វើដំបូលរោងកូនម្ទេសពីស្លឹកដូង តង់ពណ៌ខៀវ ឬពីសម្ភារផ្សេងទៀតដែលមិនអាចឱ្យពន្លឺចូលរួច ពីព្រោះវានឹងធ្វើគ្រាប់បន្លែដុះយឺត ដើមកូនបន្លែទន់ ឬងាយរលួយគល់កូនបន្លែ ។

- រោងបណ្តុះមានកម្ពស់ ពី២ ម៉ែត្រទៅ២ម៉ែត្រកន្លះ ដោយយកសំណាញ់កាត់ពន្លឺធ្វើជាដំបូលនៅរដូវក្តៅខ្លាំង និងយកប្លាស្ទិកពណ៌សធ្វើជាដំបូលនៅរដូវភ្លៀង

- រានបណ្តុះគួរមានកម្ពស់កន្លះម៉ែត្រ វាអាចធ្វើពីឫស្សី ក្តារ និងសម្ភារដទៃទៀតដែលអាចរកបាន មិនត្រូវក្រាលដី បាវក្រចៅ ឬសម្ភារណាដែលជក់ទឹកពីលើរានសម្រាប់ក្រាលពីក្រោមកន្លោង ឬថាសបណ្តុះនោះទេ ពីព្រោះវាអាចនាំមកជាមួយនូវជំងឺហើយព្រមទាំងធ្វើឱ្យឫសចាក់ចុះហួសកន្លោងបណ្តុះថែមទៀត។

- គ្របសំណាញ់ពណ៌សការពារសត្វល្អិត

រានបណ្តុះសម្រាប់រដូវវស្សា

រានបណ្តុះសម្រាប់រដូវប្រាំង

ផលប្រយោជន៍ការធ្វើរានបណ្តុះ៖

- ការពារកូនដំណាំ បានពីការឆ្លងជំងឺ និងសត្វល្អិតចង្រៃ(ដែលមកយាយីកូនដំណាំ)

- * បញ្ចៀសការរលួយកូននៅរដូវវស្សា និងក្រិននៅរដូវប្រាំង
- * កាត់បន្ថយការឆ្លងជំងឺមកកូនម្ទេសតាមរយៈការហូរដីពីកន្លែងផ្សេងៗ

៣. ការបណ្តុះគ្រាប់

— ការរៀបចំដីបណ្តុះគ្រាប់ម្ទេសហាវី

យកដីមានជីជាតិ១ ភាគលាយជាមួយដីលាមកគោស្នូត ឬ ជីកំប៉ុស្តិ៍ ២ភាគ និងធ្លុះអង្កាមពី២ទៅ៣ភាគអាស្រ័យតាមប្រភេទដី(ធ្លុះអង្កាមត្រូវត្រាំទឹករយៈពេលពី២ ទៅ ៣យប់)។ យកល្បាយដែលលាយហើយទៅលើងឬចំហុយរហូតក្តៅសព្វតែត្រូវឱ្យដីនោះនៅសើមតិចៗទើបមិនខូចគុណភាពដី។

ធ្លុះអង្កាម

វិធីអ្សបចំលាយល្បាយដីបណ្តុះ

លាយវត្ថុធាតុដើមទាំងអស់
ចូលគ្នារួចលើងឱ្យក្តៅសព្វដី

ដីមានជីជាតិ

ជីកំប៉ុស្តិ៍ / លាមកគោស្នូត

ផលប្រយោជន៍ នៃការអ្សបចំដីសម្រាប់បណ្តុះគី ៖

- * គ្រាប់ម្ទេសងាយដុះឬស ហើយដុះលូតលាស់បានល្អ
- * កូនបន្លែមានជីគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ចិញ្ចឹមដើម ស្លឹក ឬសរបស់វា
- * សម្លាប់មេរោគ(ជំងឺ) ដែលបង្កឱ្យកូនបន្លែរលួយ
- * សម្លាប់គ្រាប់ស្មៅចង្រៃនៅក្នុងដីបណ្តុះដែលដុះដណ្តើមយកដី

ពីកូនម្ទេស

- * សម្លាប់ពងសត្វល្អិត និង សត្វល្អិតចង្រៃក្នុងដីដែលបំផ្លាញគ្រាប់ម្ទេស
- ការបណ្តុះគ្រាប់
- * យកដីបណ្តុះដែលបានលីង ឬចំហុយ ហើយដាក់ក្នុងកន្លែងតែមិនត្រូវសង្កត់ដីឱ្យហាប់ណែនទេ។

- * ស្រោចទឹកដីបណ្តុះគ្រាប់ឱ្យជោគ

* ដាក់គ្រាប់ម្ទេស១គ្រាប់ក្នុង១ប្រលោះ ថាសបណ្តុះ ឬ១កន្លែង រួចយកដី រោយលុបពីលើគ្រាប់។ មិនត្រូវកប់ គ្រាប់ជ្រៅនោះទេ វាអាចធ្វើឱ្យគ្រាប់ រលួយ ឬដុះយឺត។

របៀបថែទាំកូនម្ទេស

— ស្រោចទឹកកូនម្ទេសហាវី ឱ្យជោគនៅពេលព្រឹក និងពេលថ្ងៃ។ មិនគួរ ស្រោចទឹកនៅពេលល្ងាចទេ ពីព្រោះវាធ្វើឱ្យដីសើមនៅពេលយប់ ងាយធ្វើឱ្យគ្រាប់ សើមជ្រុល ឬសកូនម្ទេសសើមពេក ជាហេតុបង្កឱ្យវារលួយយ៉ាងឆាប់រហ័ស។

— បន្ទាប់ពីកូនម្ទេសមានអាយុពី១០ ទៅ ១៥ថ្ងៃ ត្រូវស្រោចដីដែលមានធាតុ ផូស្វ័រច្រើន (ដីប៉េ) ដូចជា ដី១៨-៤៦-០ ឬដី ១៦-២០-០ ដើម្បីជួយកូនម្ទេសមាន ឫសច្រើន និងរឹងមាំ ។ យកដីណាមួយចំនួន១ ស្លាបព្រាបាយ ស្មើលាយទឹកចំនួន ១០លីត្រ រួចកូរវាឱ្យរលាយ ទើបយកទៅស្រោចកូនម្ទេស។ យើងត្រូវស្រោចទឹក ធម្មតាលាងកូនម្ទេសបន្ទាប់ពីស្រោចដីហើយ។

៤ . ការដាំកូនម្ទេស

— កូនម្ទេសមានអាយុ២០-២២ថ្ងៃ (មានស្លឹកពីរ ឬបី) យើងយកវាទៅដាំ បាន។ បើយើងដាំកូនម្ទេសមានអាយុចាស់ជាងនេះយើង និងខាតផលប្រយោជន៍ ដូចជា៖

- * កូនម្ទេសខ្សោយ(ដើមស្តួមៗ)
- * មានខ្លែងបែកតិច
- * កាត់បន្ថយទិន្នផល

➤ ត្រូវពង្រឹងកូនម្ទេស ចំនួន៥ទៅ៧ថ្ងៃមុនដកយកទៅដាំ (ត្រូវដាក់កូនម្ទេស ឱ្យត្រូវពន្លឺថ្ងៃ តែជៀសវាងដាក់ពេលថ្ងៃត្រង់) និងបន្ថយការស្រោចទឹករហូតដល់ ពេលយកកូនម្ទេសទៅដាំ។

ការពង្រឹងកូនម្ទេសបានត្រឹមត្រូវនិងទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ដូចជា៖

- ដើមកូនម្ទេសរឹងមាំល្អ
- កូនម្ទេសមិនចាញ់អាកាសធាតុខាងក្រៅ
- មានជាប់ឫសតិចតួចបំផុតនៅពេលដកកូនយកទៅដាំ
- កូនម្ទេសមិនសន្លប់(អន់) ឬមានងាប់តិចតួចបំផុតបន្ទាប់ពីដាំហើយ។

➤ ត្រូវស្រោចទឹកកូនម្ទេស២-៣ម៉ោងទើបងាយស្រួលដកចេញពីថាស ឬ កន្លែងបណ្តុះ

➤ ដាំកូនម្ទេសពេលរសៀល

➤ បញ្ចូលទឹកឱ្យជោគរង នៅពេលព្រឹក។ បើយើងបានស្រោចទឹកបាន សព្វដីនៅពេលព្រឹកបែបនេះ វាជួយឱ្យដីក្នុងរងមានសំណើម គ្រប់គ្រាន់អាចកាត់ បន្ថយការភាយកម្ដៅចេញពីរង គ្របប្លាស្ទិកនោះ កូនម្ទេសមានចំនួនងាប់តិចតួច បំផុតបន្ទាប់ពីដាំហើយ ជាពិសេសយើងងាយស្រួលដើរតាមចន្លោះរងក្នុងពេលដាំ កូនម្ទេស។

របៀបដកកូនម្ទេសចេញពីថាសបរុក្ខ៖

- យកម្រាមដៃច្របាច់បាតថាសបរុក្ខ ដីក្នុងរន្ធនៅបាតថាសទៅលើ
- ដៃម្ខាងទៀតទាញគល់កូនម្ទេសឡើង

• ដាំកូនម្ទេសត្រឹមដីកំណើត ជួយឱ្យកូន ដុះបានល្អ

• ប្រសិនបើកប់កូនវាក្នុងរណ្តៅជ្រៅលិច បាត់ដីកំណើតនោះកូនម្ទេសលូតលាស់ យឺត ឬងាយងាប់។

ដាំត្រឹមដីកំណើតតាមបែបនេះ

៥. ការថែទាំ

៥. ១. ការប្រើប្រាស់ដី

ការជ្រើសរើសប្រភេទដីសម្រាប់ដាក់ម្ទេស ត្រូវតាមពេលវេលានិងដំណាក់កាលលូតលាស់របស់ដំណាំ ព្រមទាំងដាក់ដីតាមបរិមាណដែលដំណាំត្រូវការនោះ យើងពិតជាចំណាយថវិកាអស់តិច ហើយដំណាំផ្តល់ទិន្នផលបានខ្ពស់។

ក. ប្រភេទដីនិងពេលវេលាប្រើប្រាស់ដី

ពូជម្ទេសបង្កាត់ (អីប្រីដ) ត្រូវដាក់ដីបំប៉នឱ្យបានទៀងទាត់ ទើបវាអាចផ្តល់ផ្លែ ផ្កាបានច្រើន។ ជាការប្រសើរគួរដាក់ដីបំប៉នរៀងរាល់៧ ទៅ ១៥ថ្ងៃម្តងបន្ទាប់ពីដាំកូនម្ទេសហើយ តែវាអាស្រ័យទៅតាមរដូវកាលដាំដុះ ប្រភេទដី និងស្ថានភាពលូតលាស់របស់ម្ទេស។ ឧទាហរណ៍ ប្រភេទដីខ្សាច់ត្រូវដាក់ដីឱ្យបានញឹកញាប់ តែដាក់បរិមាណតិច ដោយសារប្រភេទដីនេះងាយហូរច្រោះដី ទឹកលឿន ដូច្នេះបើយើងដាក់ដីច្រើន នោះវានឹងបាត់បង់ដោយសារហូរតាមទឹក ហើយដំណាំស្រូបយកបានតិចតួច ។

ជៀសវាងជ្រើសរើសដី ដែលខូចគុណភាព (មានកកជាដុំៗ ឬមានភាពសើម) និងដាក់ដីបំប៉នបន្ថែមពេលថ្ងៃក្តៅ ព្រោះវានឹងអាចបង្កឱ្យដំណាំងាប់បាន។

បរិមាណ និងពេលវេលាដាក់ជីសម្រាប់ដំណាំម្ជូសហាងវីឌ្វីដ៏៥០០ ម៉ែត្រការ៉េ

ចំនួនថ្ងៃ បន្លាស់ពីដី	ប្រភេទជី	ចំនួនជី/លើម	ចំនួនលើម សរុប	ជីសរុប (គ.ក្រ)	ទីតាំងដាក់ជី
ទ្រាប់បាត	ជី ២០-២០-១៥	៥ក្រាម	១២៧៤	៦,៤	ពង្រាយលើរង
១០ ថ្ងៃ	ជី ២០-២០-១៥	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	១០សង្កឹម៉ែត្រពីគល់
	ជី៤៦-០-០	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	១០សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
២០ ថ្ងៃ	ជី ២០-២០-១៥	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	១០សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
	ជី៤៦-០-០	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	១០សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
៣០ ថ្ងៃ	ជី០-០-៦០	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	១០សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
	ជី ២០-២០-១៥	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	១០សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
៤០ ថ្ងៃ	ជី ២០-២០-១៥	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	២៥សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
	ជី០-០-៦០	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	២៥សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
៥០ ថ្ងៃ	ជី ២០-២០-១៥	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	២៥សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
	ជី០-០-៦០	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	២៥សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
៦០ ថ្ងៃ	ជី ២០-២០-១៥	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	២៥សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
៧០ ថ្ងៃ	ជី ២០-២០-១៥	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	២៥សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់
	ជី០-០-៦០	២,៥ ក្រាម	១២៧៤	៣,២	២៥សង្កឹម៉ែត្រព្រឹគល់

ប្រការផ្សេងៗនៅពេលដាក់ដី

គ្រប់ប្រភេទដីគឺមីគ្រាប់ទាំងអស់ ៖

- មិនត្រូវយកដីដាក់នៅក្បែរគល់ដំណាំទេ ព្រោះអាចបង្កឱ្យឆ្ងល់ក្តៅហើយ ធ្វើឱ្យស្លឹកស្លោកឬ ងាប់ម្តេស។
- ជៀសវាងដាក់ដីលើដី (មិនបានកប់ក្នុងដី) ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យដីបាត់ បង់គុណភាពដោយសារខ្យល់ និងកម្ដៅថ្ងៃ។

ខ. របៀបដាក់ជីក្នុងរងគ្របប្លាស្ទិកគ្របដី និងចំបើង

រណ្តៅកប់ដីចំប៉ន

៥. ២. ការស្រោចទឹក

- បន្ទាប់ពីដាំកូនម្ទេស រហូតដាំបាន២ អាទិត្យ ត្រូវស្រោចទឹកកូនម្ទេសជា រៀងរាល់ថ្ងៃដើម្បីឱ្យកូនម្ទេសរហ័សដុះឫស
- ត្រូវបញ្ចូលទឹកតាមចន្លោះរង ឱ្យជោគនៅពេលព្រឹកទើបទឹកអាចជ្រាបចូល ក្នុងរងដែលបានគ្របប្លាស្ទិក
- បើសិនជាពិនិត្យនៅក្បែរគល់ម្ទេសឃើញដីសើមខ្លាំងពេក គួរកាត់បន្ថយ ស្រោចទឹក តែបើសិនជាដីនោះ ស្ងួតរហូតពុំអាចលុញជាគ្រាប់ឃ្នីបាន យើងត្រូវបញ្ចូលទឹកភ្លាម
- ការខកខានស្រោចទឹកធ្វើឱ្យដើមក្រិន កាត់បន្ថយទិន្នផលដូចជាជ្រុះផ្កា ផ្លែមិនភ្លឺរលោងជាដើម។

បញ្ចូលទឹកតាមប្រលោះរង

• ជៀសវាងស្រោចទឹកនៅពេលល្ងាច ពីព្រោះទឹកទាំងនេះ ដំណាំមិនបានស្រូបយកទៅប្រើនៅពេលយប់ទេ។ ដូចនេះទឹកនៅសល់ក្នុងដីរង អាចបង្កបញ្ហាដល់ឫសម្ទេសពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ ហើយឫសនោះនឹងរលួយដោយសារទឹកក្នុងដីច្រើនពេក។

៥. ៣. ការកាត់ស្លឹក ខ្លែងនិងដោតចំណារ

- កាត់ស្លឹកផ្នែកខាងក្រោម (ជិតគល់) និងស្លឹកចាស់ៗចេញពីដើម
- កាត់ខ្លែងនៅតាមដើមមេរហូតដល់ខ្លែងចេញផ្កាថ្វាយព្រះ(ផ្កាក្រពុំ)
- បន្ទាប់ពីដាំបាន១០ទៅ១៥ថ្ងៃត្រូវដាក់ជន្នល់តាមដើមនីមួយៗ ឬចងខ្សែក៏បាន។

វិធីនេះ ជួយឱ្យដើមម្ទេសស្រលះ មានខ្យល់ ពន្លឺថ្ងៃចេញចូលបានគ្រប់គ្រាន់នោះ អាចកាត់បន្ថយជំងឺ និងសត្វល្អិតចង្រៃ ក្នុងចម្ការបាន ហើយដើមម្ទេសមិនដួលនៅពេលប្រមូលផល។

ត្រូវចងកូនម្ទេសនឹង
បង្គោល ឬ ខ្សែទម្រ

ត្រូវកាត់ខ្នែងផ្នែកនេះចេញឱ្យអស់

៥. ៤. ការសម្អាតស្មៅ

• ស្មៅជាជម្រកសត្វល្អិតចង្រៃ និងជំងឺរាតត្បាតដល់ដំណាំ។ ការទុកឬយឺតយ៉ាវសម្អាតស្មៅក្នុងចម្ការជាហេតុធ្វើឱ្យសម្បូរជំងឺ និងសត្វល្អិតចង្រៃក្នុងចម្ការម្ទេសកត្តានេះហើយដែលកសិករប្រមូលផលម្ទេសបានតិចតែចំណាយថវិកាទិញថ្នាំពុលអស់ច្រើន។ យើងត្រូវសម្អាតស្មៅចេញតាមចន្លោះរង និងក្នុងចម្ការជាប្រចាំដើម្បីកម្ចាត់ជម្រកជំងឺ និងសត្វល្អិតចង្រៃចេញពីចម្ការ នោះយើងអាចកាត់បន្ថយបញ្ហានេះបានច្រើន។

៦. ជំងឺ និងសត្វល្អិតចង្រៃ

៦.១. ជំងឺ

ក. អង់ត្រាក់ណូស (Anthracnose)

ជាជំងឺផ្សិតបំផ្លាញផ្លែម្ទេសមានសញ្ញាជារង្វង់ច្រើនជុំ ហើយមានផ្សិតពណ៌ខ្មៅនៅលើរង្វង់ទាំងនោះ។ ដំណាក់កាលជំងឺរាតត្បាតខ្លាំងវាធ្វើឱ្យផ្លែម្ទេសរលួយ។

វិធីការពារជំងឺអង់ត្រាក់ណូស (Anthracnose)

- ជៀសវាងស្រោចទឹកពេលល្ងាច
- ត្រូវដាំកូនម្ទេសពីគុម្ពមួយទៅគុម្ពមួយឱ្យរង្វើល វាជួយឱ្យមានពន្លឺថ្ងៃខ្យល់ ចេញចូលក្នុងចម្ការបានគ្រប់គ្រាន់
- ប្រមូលកាកសំណល់បន្លែដែលប្រមូលផលហើយយកចេញពីចម្ការ
- បាញ់ថ្នាំកម្ទាត់ផ្សិតការពារជំងឺរៀងរាល់ពី ៥ ទៅ ១០ថ្ងៃម្តង ដូចជាថ្នាំម៉ង់កូសែប (Mancozeb) ថ្នាំប្រូក្លរ៉េស (Prochloraz) ថ្នាំក្លរ៉ូថាលោនីល (Chlorothalonil) ឬ ថ្នាំម៉ាណេប (Maneb) ថ្នាំនេះត្រូវបាញ់ឆ្លាស់គ្នា ហើយត្រូវលាយវា ជាមួយទឹកស្អិត ទើបបាញ់ពីក្រោម និងលើផ្ទៃស្លឹក ផ្កា ផ្លែ នៅពេលល្ងាច។

វិធីការពារជំងឺអង់ត្រាក់ណូស (Anthracnose)

- ជៀសវាងស្រោចទឹកពេលល្ងាច
- ត្រូវដាំកូនម្ទេសពីគុម្ពមួយទៅគុម្ពមួយឱ្យរង្វើល វាជួយឱ្យមានពន្លឺថ្ងៃខ្យល់ ចេញចូលក្នុងចម្ការបានគ្រប់គ្រាន់
- ប្រមូលកាកសំណល់បន្លែដែលប្រមូលផលហើយ យកចេញពីចម្ការ

• បាញ់ថ្នាំកម្ចាត់ផ្សិតការពារជំងឺរាងពី៥ទៅ១០ថ្ងៃម្តងដូចជាថ្នាំម៉ង់កូសែប (Mancozeb) ថ្នាំប្រូក្លរ៉ាស (Prochloraz) ថ្នាំក្លរូថាឡូនីល (Chlorothalonil) ឬ ថ្នាំម៉ាណេប (Maneb) ថ្នាំនេះត្រូវបាញ់ឆ្លាស់គ្នាហើយត្រូវលាយវាជាមួយទឹកស្អិត ទើបបាញ់ពីក្រោម និងលើផ្ទៃស្លឹក ផ្កា ផ្លែ នៅពេលល្ងាច។

វិធីកម្ចាត់ជំងឺអង់ត្រាក់ណូស (Anthracnose)

- បេះផ្លែ ស្លឹកដែលមានជំងឺជាក់ក្នុងចង់យកទៅកប់ចោល។ បើទុកវាក្នុង ចម្ការនោះស្តាំជំងឺនេះនិងបាចសាចឆ្លងទៅដើមម្ចេសផ្សេងៗកាន់តែច្រើនឡើងៗ។
- កាត់បន្ថយប្រើដីបំប៉ន និងស្រោចទឹកជោគខ្លាំងពេក
- ប្រើថ្នាំអាហ្សូប្រូស្ត្រូប៊ីន (Azoxystrobin) ថ្នាំប្រូក្លរ៉ាស (Prochloraz) ឬកាប់តែន (Captan) លាយជាមួយនឹងទឹកស្អិតបាញ់នៅពេលល្ងាច។

ខ. ជំងឺបាក់តេរីវិល (Bacteria Wilt)

ជំងឺនេះចាប់ផ្តើមស្រពោនកើតចេញពីស្លឹកនៅខាងក្រោមដើម (ចំពោះកូន ម្ចេសវិញរោគសញ្ញាជំងឺនេះចាប់ផ្តើមស្រពោនពីផ្នែកខាងលើដើម)។

បាក់តេរីដែលបង្កជំងឺនេះរស់នៅក្នុងដីបានយ៉ាងយូរ ។ នៅពេលណាដីនៅ ជុំវិញដើមម្ចេសមានសំណើមខ្ពស់ហើយបរិយាកាសមានសីតុណ្ហភាពខ្ពស់ថែមទៀត នោះវានឹងចាប់ផ្តើមរាតត្បាតយ៉ាងឆាប់រហ័ស។

វិធីការពារ

- ជ្រើសរើសដីបណ្តុះគ្រាប់ ដែលគ្មានជំងឺ និងប្រើពូជ ធន់នឹងជំងឺនេះ
- ជៀសវាងដាំដំណាំម្ចេស ត្រប់ ឬប៉េងប៉ោះបន្តលើ ដីតែមួយ
- ថាសបណ្តុះ ឬកន្លែងបណ្តុះកូនម្ចេស មិនត្រូវដាក់ ផ្ទាល់និងដី

- ប្រមូលកាកសំណល់ដំណាំដែលកើតជំងឺដុតចោលឱ្យឆ្ងាយពីចម្ការ
- រងដាំដែលកើតជំងឺស្រពោន មិនត្រូវបង្ហូរទឹកចេញ ទៅរងផ្សេងទៀតទេ ពីព្រោះវាអាចនាំជំងឺ ឆ្លងទៅរងផ្សេងទៀតបាន។

៦. ២. សត្វល្អិតចង្រៃ

ក. រុយស (White fly)

នៅពេលណារុយស ជញ្ជក់យករុក្ខសពីដំណាំដែលមានជំងឺនោះរុយសនឹងមានផ្ទុកជំងឺនោះក្នុងខ្លួនវា ហើយវានឹងផ្ទេរមេរោគ(វីរុស) នោះទៅឱ្យដើមម្ចេសដែលវាបានជញ្ជក់បន្ទាប់។ ការជញ្ជក់របស់វាពីដើមម្ចេសមួយទៅដើមម្ចេសមួយទៀតបានធ្វើឱ្យជំងឺនោះរាលដាលពាសពេញចម្ការ។

វិធីការពារ

- គួរដាំប្រើគម្របញ្ជាស្លឹកគ្របដីហើយដាំឱ្យរង្វល
- កម្ចាត់ស្មៅនិងដំណាំជម្រករបស់វាចេញពីក្នុងចម្ការ និងដាំម្ចេសឱ្យរង្វើល
- ស្រោចទឹកបាញ់ពីលើស្លឹក ដើម្បីបណ្តេញរុយសចេញពីចម្ការ
- ស្រោចថ្នាំថ្យាមេថូហ្សាម (Thiamethoxan) លើកូនម្ចេសមុនពេលដាំ
- កប់ចោលកាកសំណល់ម្ចេសនៅសល់បន្ទាប់ពីប្រមូលផលហើយ

មេរុយសពេញវ័យ

រោគសញ្ញាដំណាំម្ចេសដែល មានជំងឺដោយសាររុយស

វិធីកម្ចាត់

- ដកដើមដែលកើតជំងឺនេះយកកប់ចោល
- ជ្រើសរើសថ្នាំកម្ចាត់សត្វល្អិតណាមួយប្រើឆ្លាស់គ្នាលាយនឹងទឹកស្អិតហើយ

បាញ់នៅពេលត្រជាក់ដូចជា៖

ថ្នាំច្យូមេចូហ្សាម (Thiamethoxam) ថ្នាំអ៊ីមីដាក្លូរីដ (Imidacloprid) ថ្នាំដាយណូតេធីហ្វូរ៉ាន់ (Dinotefuran) ថ្នាំអេម៉ាមីចេទីន (Emamectin) ឬ ថ្នាំបុយប្រូហ្វេស៊ីន (Buprofecine) ។

ខ. ពពួកម៉ែ (Broad Mites)

ពពួកម៉ែ បីតជញ្ជក់យករុក្ខរសពីស្លឹកម្ទេស និងរាលដាលរហូតដល់ផ្លែ។ វាជញ្ជក់ផ្នែកខាងក្រោមស្លឹក ហើយបង្កឱ្យស្លឹករួញចុះក្រោម។ ដំណាំដែលរងការបំផ្លាញដើមនោះមានសភាពក្រិន ហើយបាត់បង់ទិន្នផល ។

ស្លឹកម្ទេសបំផ្លាញដោយពពួកម៉ែ

ផ្លែម្ទេសបំផ្លាញដោយពពួកម៉ែ

វិធីការពារ

- គួរដាំប្រើគម្របណ្តាស្លឹកគ្របដី និងដាំម្ទេសឱ្យរង្វើល
- ត្រួតពិនិត្យចម្ការឱ្យបានទៀងទាត់
- កម្ចាត់ស្មៅ និងដំណាំជម្រករបស់វាចេញពីក្នុងចម្ការ។

វិធីកម្ចាត់

- កាត់ស្លឹកដែលបំផ្លាញដោយពួកម៉ែចេញពីចម្ការ
- ជ្រើសរើសថ្នាំកម្ចាត់សត្វល្អិតណាមួយ ប្រើឆ្លាស់គ្នាលាយ និងទឹកស្អិត ហើយបាញ់នៅពេលត្រជាក់ដូចជាថ្នាំ អាបាមិកទីន (Abamectin) ប្រូហ្វេណូហ្វូស (Profenofos) ស្ទីណូសេដ (Spinosad) ហ្វីមេត្រូហ្សីន (Pymetrozine) ឬមីធ្យូកាប (Methiocarb)។

៧. ការប្រមូលផល

- បេះផ្លែនៅពេលព្រឹកនោះម្ចាស់អាចរក្សារសជាតិ និងមានទម្ងន់ធ្ងន់
- ដាក់ផ្លែក្នុងសម្ភារដែលមានផ្ទៃរលោងដើម្បីជៀសវាងការកកិត និងជាំផ្លែ
- ជ្រើសរើសផ្លែម្ចាស់ដែលល្អ ដាក់ដោយឡែកពីផ្លែម្ចាស់ដែលមានជំងឺ ឬមានសត្វល្អិតបំផ្លាញ
- ច្រកម្ចាស់ក្នុងថង់ ត្រូវមានរន្ធតូចៗ ដើម្បីមានខ្យល់ចេញចូលកុំឱ្យម្ចាស់ស្លោក។

ឯកសារយោង:

- ១. សៀវភៅណែនាំបច្ចេកទេស ផលិតកម្មដំណាំបន្លែ នាយកដ្ឋានផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម និង East-West Seed International ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤
- ២. បច្ចេកទេសដាំបន្លែ នាយកដ្ឋានសាកលវប្បកម្ម និងដំណាំរួមផ្សំ និងកម្មវិធីវិធានការ ចម្រុះគ្រប់គ្រងដំណាំ (IPM) ជាតិ នៃអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម សីហា ឆ្នាំ២០១៣
- ៣. ឯកសារជំនួយសម្រាប់កសិករ ស្តីពីបច្ចេកទេសដាំដុះដំណាំបន្លែជាលក្ខណៈគ្រួសារ រៀបចំដោយអង្គការវ័យរ (CARE) ប្រចាំស្រុកកំពង់ត្របែក. ២០១១
- ៤. សៀវភៅគោលការណ៍ណែនាំ អនុវត្តនៅចម្ការជំងឺសំខាន់ៗលើដំណាំបន្លែ រៀបចំ ដោយកម្មវិធីជាតិវិធានការចម្រុះគ្រប់គ្រងដំណាំ (IPM) អគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម ២០០៨
- ៥. ដំណាំបន្លែនៅកម្ពុជា នាយកដ្ឋានក្សេត្រសាស្ត្រ ១៩៩២

